

POSTANOWIENIE

11 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Karol Weitz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 11 marca 2024 r. w Warszawie
zażalenia D. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G.
na wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 26 października 2022 r., I AGa 31/22 (I AGz 13/22),
w sprawie z powództwa P. spółki akcyjnej w B.
przeciwko D. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w G.
o nakazanie,

**uchyla zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy po ponownym rozpoznaniu sprawy wyrokiem z 30 września 2021 r. w sprawie z powództwa P. Spółki Akcyjnej w B. przeciwko D. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w G. oddalił powództwo (pkt 1) i orzekł o kosztach procesu (pkt 2). W sprawie powódka domagała się zasądzenia od pozwanej kwoty 4.000 000 zł tytułem kary umownej za zwłokę w usunięciu wad [...] Dworca Pasażerskiego na lotnisku w B. za okres od 6 kwietnia 2009 r. do 7 maja 2010 r. z ustawowymi odsetkami od 25 maja 2010 r. do dnia zapłaty oraz nakazania pozwanej usunięcia przedmiotowych wad. Wyrokiem z 13 marca 2015 r. po raz pierwszy rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy w Bydgoszczy zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę

1 985 000 zł z ustawowymi odsetkami od 24 maja 2010 r. do dnia zapłaty oraz 450000 zł z ustawowymi odsetkami od 30 października 2010 r. i nakazał pozwanej usunięcie wad i oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Podstawę sporu stanowiły okoliczności realizacji zawartej między stronami umowy z 27 stycznia 2004 r. dotyczącej wykonania przez pozwaną zadania inwestycyjnego „Budowa [...] Dworca Pasażerskiego na lotnisku w B. – etap II.

Wyrokiem z 28 stycznia 2016 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku na skutek apelacji pozwanej zmienił wyrok z 13 marca 2015 r. w ten sposób, że zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwoty: 992 500 zł z ustawowymi odsetkami od 25 maja 2010 r. do dnia zapłaty oraz 225 000 zł z ustawowymi odsetkami od 30 października 2010 r. do dnia zapłaty, a w pozostałej części oddalił powództwo o zapłatę. ponadto uchylił zaskarżony wyrok w części dotyczącej obowiązku usunięcia wad i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wyrokiem z 27 kwietnia 2017 r. w sprawie IV CSK 388/16 oddalił skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z 28 stycznia 2016 r. w części oddalającej apelację. Z kolei zażalenie pozwanej na częściowe uchylenie przez Sąd Apelacyjny wyrokiem z 28 stycznia 2016 r. wyroku z 13 marca 2015 r. Sąd Najwyższy oddalił postanowieniem z 27 kwietnia 2017 r. w sprawie IV CZ 56/16

W toku ponownego rozpoznawania sprawy powódka pismem z 26 lipca 2021 r. oświadczyła, że na wypadek nieuwzględnienia żądania określonego w punkcie 2 pozwu zgłasza żądania ewentualne obejmujące nakazanie pozwanej usunięcie wad przedmiotu umowy. Sąd Okręgowy Bydgoszczy ponownie rozpoznający sprawę uznał, że żądania ewentualne zgłoszone w piśmie z 26 lipca 2021 r. nie mogły podlegać rozpatrzeniu na tym etapie postępowania i ostatecznie wyrokiem z 30 września 2021 r. oddalił powództwo. Apelację od tego wyroku wniosła powódka Sąd Apelacyjny w Gdańsku ocenił, że zmiana powództwa dokonana przez powódkę pismem z 26 lipca 2021 r. obejmująca zgłoszenie żądań ewentualnych była dopuszczalna, a Sąd Okręgowy nie rozpatrzywszy ich nie rozpoznał istoty sprawy, gdyż nie rozstrzygnął o wszystkich materialnoprawnych żądaniach powódki. Z tego względu wyrokiem z 26 października 2022 r. na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok z 30 września 2021 i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy do ponownego rozpoznania.

Zażalenie na wyrok z 26 października 2022 r. złożyła pozwana. Zarzucając naruszenie art. 373 § 1 i art. 386 § 4 k.p.c. wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jeżeli Sąd drugiej instancji ocenił, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy i na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony apelacją wyrok sądu pierwszej instancji oraz przekazał sprawę do ponownego rozpoznania temu Sądowi, kognicja Sądu Najwyższego rozpoznającego zażalenie wniesione na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. obejmuje zbadanie, czy zaistniała w sprawie sytuacja procesowa należy do kategorii sytuacji polegających na nierozpoznaniu istoty sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, Nr 4, poz. 54; z dnia 10 stycznia 2013 r., IV CZ 166/12, nie publ.; z dnia 5 lipca 2013 r., IV CZ 65/13, nie publ.; z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 126/14, nie publ.).

Do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wtedy, gdy Sąd pierwszej instancji zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, błędnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna unicestwiająca roszczenie albo przesłanka wykluczająca jego skuteczne dochodzenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2015 r., V CZ 126/14, nie publ.). Przykładem jest oddalenie powództwa z powodu błędnego uznania, że dochodzone roszczenie jest przedawnione (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, nie publ.), przy założeniu jednak, że sąd, przyjmując przedawnienie dochodzonego roszczenia, nie zbadał uprzednio jego istnienia.

Żądanie ewentualne jest żądaniem zgłoszonym na wypadek nieuwzględnienia przez sąd żądania zgłoszonego na pierwszym miejscu (żądania głównego). Z tego względu sąd orzeka o żądaniu ewentualnym tylko wówczas, gdy oddali żądanie zgłoszone na pierwszym miejscu. Istnieje zatem wewnątrzprocesowa zależność między rozstrzygnięciem o żądaniu głównym (zasadniczym) a rozstrzygnięciem o żądaniu ewentualnym. Byt rozstrzygnięcia o żądaniu ewentualnym jest uwarunkowany istnieniem (negatywnego rozstrzygnięcia o żądaniu głównym (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 9 listopada 2021 r. III CZP 70/20 (OSNC 2022 nr 5 poz. 50)).

W sytuacji, w której Sąd pierwszej instancji oddalił żądanie główne, nie mógł od razu objąć rozstrzygnięciem żądań ewentualnych, gdyż rozstrzygnięcie o żądaniu głównym

jako podlegające zaskarżeniu apelacją nie było jeszcze definitywne. Sąd Apelacyjny rozpoznający zatem sprawę na skutek apelacji od wyroku oddalającego żądanie główne powinien ustosunkować się do tego żądania i nie może czynić zarzutu sądowi pierwszej instancji, że ten nie rozstrzygnął jeszcze o żądaniach ewentualnych, gdyż te mogą zostać rozstrzygnięte dopiero wtedy, gdy (negatywne) rozstrzygnięcie o żądaniu głównym stanie się ostateczne. Jeśli zatem sąd pierwszej instancji oddalił żądanie główne i rozstrzygnięcie to zostało zaskarżone apelacją, to sąd drugiej instancji rozpoznając sprawę w zakresie żądania głównego powinien o nim się wypowiedzieć (oddalając apelację, jeśli uważa rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji co do niego za zasadne albo zmieniając wyrok sądu pierwszej instancji i uwzględniając żądanie główne, jeśli nie podziela stanowiska sądu pierwszej instancji o jego bezzasadności. Fakt, że w sprawie nierozpoznane pozostają żądania ewentualne nie daje podstaw do twierdzenia, że sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy i uchylenia z tego powodu jego wyroku co do żądania głównego (art. 386 § 4 k.p.c.) Z oczywistych względów nie ma także podstaw do tego, aby sąd drugiej instancji we własnym zakresie rozstrzygał o żądaniach ewentualnych (brak w tym zakresie pola do działania dla sądu drugiej instancji wobec braku substratu zaskarżenia w tym zakresie). W omawianej sytuacji sprawa w zakresie żądań ewentualnych pozostaje wyłącznie w gestii sądu pierwszej instancji, który powinien o nich orzec (otrzymawszy uprzednio akta sprawy) dopiero po upływie terminu do wniesienia skargi kasacyjnej od wyroku sądu drugiej instancji co do żądania głównego albo ewentualnym zakończeniu postępowania kasacyjnego w tym zakresie.

W konkluzji stwierdzić należy, że w sytuacji procesowej, która zaistniała w niniejszej sprawie brak było podstaw do uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku z 28 marca 2022 r. z powodu nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji. Zarzut naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. jest zatem trafny, a zażalenie pozwanej uzasadnione.

Z tych względów, na podstawie art. art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[SOP]

[a!]

